

ТВОРЧИСТЬ ЛЮБОМИРА ФЕЛДЕКА У ВИМІРІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (55)

УДК 821–1.09(437.6) Фелдек:81'255.4(=161.2) DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.\(55\).101-107](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.(55).101-107)

Ліхтей Т. Творчість Любомира Фелдека у вимірі художнього перекладу; кількість бібліографічних джерел – 21; мова – українська.

Анотація. У статті простежується творчий доробок Любомира Фелдека (нар. 1936), відомого словацького поета, перекладача, есеїста, що понад пів століття заповнює свою яскраву сторінку в літописі українсько-словацьких літературних взаємин. Особливо плідною є діяльність Любомира Фелдека у вимірі художнього перекладу. Вагому нішу тут посідають його перетлумачення з української поезії. Л. Фелдек переклав, зокрема, хрестоматійні твори української літератури («Каменярі» І. Франка та ін.), вірші Б.-І. Антонича («Зачарований поганин», 1976), В. Коротича («Дзеркало», 1980), вибрані поезії Б. Олійника («Заклинання вогню», 1982), спричинився до появи словацькомовної антології творів українських поетів-шістдесятників «Чистими руками» (1982), презентував словацьким читачам збірку перекладів «Повій, вітре, на Вкраїну» (2022). Його перу належить також унікальна книжка есеїв «З мови на мову» (1977), в якій ділиться секретами перекладацької майстерності, ілюструючи сказане прикладами з власної творчої роботи.

Як непересічна постать словацької культури, обдарований поет, Л. Фелдек завжди перебував у полі зору вітчизняних перекладачів. Українською його вірші перетлумачили такі відомі митці, як В. Симоненко («Незнайомі», «Монограми», «Кашка»), Д. Павличко (добрірка в «Антології словацької поезії ХХ століття», 1997), Д. Кремінь (добрірка в 16 випуску серії «Між Карпатами і Татрами», 2011), Р. Лубківський (у низці власних видань перекладів), україністи Словаччини П. Мурашко («Фотограф»), М. Дробняк («Вдома...»), С. Гостиняк («Смерть звичайної людини...»), С. Макара («Шукаю себе...») та ін. Поезія Л. Фелдека в українському перетлумаченні міститься і в антології «Веселка Татр» (1982). Цікаво, що окремі вірші Л. Фелдека мають по кілька перетлумачень українською, до прикладу «Сонет про птаха чатака» (Д. Павличко – Д. Кремінь), «Шансон на честь неділі» (Р. Лубківський – Д. Кремінь). Цей багатий матеріал давно потребує систематизації та чекає на вдумливого, небайдужого інтерпретатора-компаративіста.

У статті наголошується на місії Любомира Фелдека в українсько-словацькому літературному діалозі, зокрема в царині художнього перекладу, аналізуються знакові твори митця в українських перетлумаченнях, робиться висновок, що творча спадщина Л. Фелдека заслуговує на окреме книжкове видання в Україні.

Ключові слова: Любомир Фелдек, словацька література, поезія, художній переклад, міжкультурна комунікація, літературні взаємодії, компаративні студії, українсько-словацькі літературні взаємини.

Формулювання проблеми. Відомий словацький поет, перекладач, есеїст Любомир Фелдек (нар. 1936 року в Жиліні) понад пів століття заповнює свої яскраві сторінки в літописі українсько-словацьких літературних взаємин. Особливо плідною є діяльність Л. Фелдека у вимірі художнього перекладу. Вагому нішу тут займають його перетлумачення з української поезії – як класичної, так і сучасної. Л. Фелдек переклав, серед іншого, хрестоматійні твори Т. Шевченка, С. Руданського, І. Франка та ін., а також лірику Б.-І. Антонича, Д. Павличка, Б. Олійника, В. Коротича, спричинився до появи словацькомовної антології віршів українських поетів-шістдесятників «Чистими руками», збірки власних віршів на українську тематику та перекладів «Повій, вітре, на Вкраїну».

Поезію самого Л. Фелдека, репрезентанта трнавської групи конкретистів, що, відповідно до своєї програми, ратувала за свободу творчості та право митців на експеримент, в Україні перекладають із початку 60-х років ХХ століття. Серед тлумачів – В. Симоненко, Д. Павличко, Р. Лубківський, Д. Кремінь, В. Терен, українські перекладачі Словаччини – П. Мурашко, М. Дробняк, С. Гостиняк, С. Макара та ін. Вірші Л. Фелдека знаходимо також на сторінках антології «Веселка Татр», до якої митець, між іншим, написав глибокозмістовну передмову «Як до рідного дому». Цікаво, що окремі поезії

Л. Фелдека («Сонет про птаха чатака», «Шансон на честь неділі») мають по кілька перетлумачень українською. Поза сумнівом, що цей багатий матеріал потребує систематизації і чекає на вдумливого інтерпретатора.

Аналіз досліджень. Про Л. Фелдека як обдарованого тлумача української поезії сучасні компаративісти Словаччини (А. Валцєрова, Я. Замбор, М. Неврлий, М. Роман, В. Юричкова) вже сказали своє вагоме слово. Йдеться про відгуки та рецензії на книжкове видання поезії Б.-І. Антонича «Očarený rohan» («Зачарований поганин», 1976). Натомість Фелдекова творча інтерпретація доробку інших українських митців досі залишається поза увагою як словацьких, так і вітчизняних літературознавців.

Щодо оцінки українських перекладів мистецької спадщини самого Л. Фелдека, то тут, за винятком аналізу окремих поезій у статтях оглядового характеру з-під пера С. Бобинця, Т. Ліхтей та І. Яцканина, українським дослідникам похвалитися нічим. І хоча в журналах «Всесвіт», «Дукля», на сторінках антологічних видань та збірників оприявлено десятки українських перетлумачень творів Л. Фелдека, книжкового вибраного його доробку не маємо досі.

Мета статті – простежити творчість Л. Фелдека у вимірі художнього перекладу та в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин зага-

лом; проаналізувати українські переклади знакових творів словацького поета в компаративному зрізі з залученням паралельних варіантів перетлумачень авторства Д. Павличка, Д. Кременя та ін.

У роботі над статтею спираємося передусім на описовий, біографічний, контекстуально-інтерпретаційний та компаративний **методи дослідження**.

Виклад основного матеріалу. Відомий словацький поет, перекладач, есеїст Любомир Фелдек є представником трнавської групи конкретистів, які ратували за свободу творчості, відстоювали право на експеримент, вільне використання метафори тощо. Автор не вписувався в канони методу соцреалізму, тож не дивно, що його творча діяльність до 1989 року була напівдисидентською. «Фелдек – бурхливий талант, – пише Д. Павличко. – Його мучать соціальні проблеми. Він ненавидить підлабузників і фарисеїв, грубу фальш, якою, мов колода хробачливою корою, обросло комуністичне суспільство (...). Це боляця й розгнівана сповідь людини, яка не може змиритися з підлістю, тупоумієм, підлабузництвом та іншими рисами, характерними для тоталітарних часів» [Антологія 1997, с. 205].

Як і багатьох інших яскравих репрезентантів словацької літератури, які потерпали від сваволі, подвійних стандартів комуністичного режиму, неурядового Л. Фелдека рятував художній переклад. Відрадно, що серед десятків перекладених ним творів світових митців знаходимо й тексти обдарованих українських поетів. На особливу увагу в цьому контексті заслуговує вибране віршів Б.-І. Антонича «Očarený rohan» («Зачарований поганин», 1976). Як відомо, Л. Фелдек працював над цими перекладами кілька років, спорадично консультуючись зі знавцем творчості Антонича, відомим славістом Миколою Неврлим. А паралельно, зауважує літературознавиця В. Юричкова, вершив свою знакову книгу есеїв «Z řečí do řečí» («З мови на мову», 1977), в якій ділиться секретами перекладацької майстерності, ілюструючи сказане прикладами з власної творчої роботи [Ліхтей 2025, с. 108 – 110].

Фелдеків переклад «Зачарованого поганина» викликав захоплені відгуки з боку відомих словацьких літературознавців та перекладачів – А. Валцерової, Я. Замбора та ін. А молода науковиця В. Юричкова написала новаторське дисертаційне дослідження «Texty Bohdana Ihora Antonyča v kontextoch a prekladoch» (2008), у якому докладно проаналізувала перекладацький (метафоричний і метонімічний) метод Л. Фелдека та прокоментувала нетривіальні перекладацькі рішення, знахідки та творчі експерименти. До прикладу, в поезії «Три перстені» тлумач вирішує додати динаміки статичним атрибутам першотвору *червоний – квітчаста: džbán červenie sa – kvitne skriňa*; у вірші «Різтво», виходячи з констатації *народився Бог на санях в лемківській містечку Дукля*, задля збереження формотворчих особливостей, перефразовує: *Бог bude Lemkom spod Dukly*; нейтральний вислів *ніч у сніговій завії* персоніфікує: *noc sa snehom prebija*; часто вдається до інтерпретації з використанням за-

собів евфонії, гри слів: *skladnišiae žutnja – život je už len uzlom*; у вірші «Свічка» порівняння *до свічки наше серце є подібне* метафоризується як *O, srdce – sviečka v tele*, що, безперечно, додає образіві експресивності [Juríčková 2003a; Juríčková 2003b].

Презентувався Л. Фелдек і як обдарований тлумач поезії Т. Шевченка («Ревет та стогне Дніпр широкий»), С. Руданського («Повій, вітре, на Україну»), І. Франка («Каменярі»), творів українських митців-шістдесятників Б. Олійника, В. Коротича, Д. Павличка, Р. Лубківського та ін. Спричинився Л. Фелдек і до появи антології молодої української поезії «Čistými rukami» («Чистими руками», 1980): як упорядник залучив до роботи здібних словацьких перекладачів Я. Маєрника, В. Кондрота, М. Гевеші, Я. Замбора, Ю. Андрічика, Б. Трилецову, які (звичайно ж, разом із ним) подарували словацьким читачам ґрунтовні добірки віршів В. Симоненка, І. Драча, М. Вінграновського, В. Коржа, Б. Нечерди, І. Жиленко та ін. Л. Фелдек написав також передмову до цього унікального видання та подав у ньому розмову з Р. Лубківським про тодішню молоду генерацію української літератури.

Словацький митець і зараз серед тих, хто душею і серцем з українським народом, хто не дає замулитися українсько-словацькому духовному поступу. Буквально з перших днів повномасштабного вторгнення рашистів в Україну з-під пера безкомпромісного Л. Фелдека виходять сатиричні вірші, в яких він висміює російське псевдохристиянство, вдаване братолюб'є, фальш і лицемірство, що їх воєнничі нащадки перебрали у спадок від колишньої імперії – тюрми народів. Так, у поезії «Коли понапиваються в Кремлі...» йдеться про творення рашистами «нової» історії та «нової» Біблії, за якою має жити весь світ: *Ked' sa v Kremli opijú, pišu novú Bibliu...* А у вірші «Борщ з Кременчука» автор із гнівом і боєм у серці засуджує бездуховність і жорстокість російських варварів, які одним ударом по мирному Кременчуку вбили десятки людей, серед яких і безневинні дітки. Напевно, міркує митець із сарказмом, вирішили зварити з них борщ... [Ліхтей 2023в, с. 62 – 63].

Як вияв глибокого співчуття та поваги до українського народу, що відважно протистоїть божевільному агресорові, у словацькому видавництві «Красний Спиш» Л. Фелдек видав книжку «Leť, vietor, na Ukrajinu...» (2022), в якій умістив свої переклади з доробку улюблених українських поетів та власні вірші, присвячені Україні. Символічно, що знаний український прозаїк і перекладач із Пряшева Іван Яцканин назвав небайдужого Л. Фелдека «*справжнім другом України*», «*письменником, який не мовчить*» [Яцканин 2023, с. 88].

Змушені, однак, констатувати, що докладного аналізу згаданих перекладів Л. Фелдека з української класичної та сучасної поезії (за винятком віршів Б.-І. Антонича) не зроблено досі.

Воднораз, як непересічна постать словацької культури, обдарований поет, Л. Фелдек завжди перебував у полі зору вітчизняних перекладачів. Відрадно, що на доробок молодого ще словацько-

го письменника звернув увагу метр українського художнього перекладу Григорій Кочур. Готуючи на початку 60-х років минулого століття до друку ґрунтовну антологію словацької поезії, він залучав до перекладацького процесу багатьох перспективних авторів. Зокрема, перетлумачити вірші Л. Фелдека запропонував В. Симоненку. В листі до Г. Кочура від 4 червня 1963 року український поет зізнається, що неабияк переживає за рівень своїх перекладів, просить Григорія Порфириновича написати відверто, чи його перетлумачення взагалі чогось варті, адже в цій справі він є початківцем. Насправді, переклади В. Симоненка стали окрасою згаданої антології, наріжним каменем української фелдекіани. Можна тільки уявити, як розвинувся б потужний Симоненків талант, доробок скількох яскравих репрезентантів світової літератури він міг би донести до українських сердець, якби не його трагічна смерть у грудні того ж таки 1963 року.

В антології словацької поезії вміщено переклади трьох ранніх віршів Л. Фелдека – «Незнайомі», «Монограми» й «Кашка». Простежмо, з якою делікатністю, скрупульозністю, уважністю до художньої деталі, зі збереженням ритмомелодики, формотворчих особливостей оригіналу, з уникненням пунктуаційних знаків (частого Фелдекового прийому та й загалом – специфіки письма трнавських конкретистів) В. Симоненко відтворив українською поезію «Кашка»:

*Гойдалася на полі кашка
як мавка біла
бо то роси краплина важко
на неї сіла*

*Тремтіла квітка наче крила
і в ту хвилину
усю красу її відкрили
ми крізь краплину*

*Тож на красу сліпі в людини
бувають очі
аж поки там роса сльозини
не затріпоче* [Словацька поезія 1964, с. 354].

Цікаво, що, передаючи солов'їною непримітну на перший погляд красу скромної, тендітної польової квітки, автор вдається до образів української міфотворчості: в нього кашка як мавка біла, хоча використання порівняння «як віла біла» (за словацькою народною демонологією, віли – міфічні істоти, що живуть у Татрах) підсилило б першу строфу ще й евфонічно завдяки внутрішній римі. Очевидно, митець свідомо відмовився від такого рішення.

Поезію Л. Фелдека в різний час перекладали також Д. Павличко (добірка в «Антології словацької поезії ХХ століття», 1997), Д. Кремінь (добірка в 16-му випуску серії «Між Карпатами і Татрами», 2011), Р. Лубківський (передусім у низці власних видань перекладів зі слов'янських літератур), В. Терен (на сторінках журналу «Всесвіт»), а також українські тлумачі Словаччини – П. Мурашко («Фотограф»), М. Дробняк («Вдома», «Двоє навколо столу»), С. Гостиняк («Смерть звичайної люди-

ни», «У пастці», «Володимир Кимпанек рятує свої статуетки»), С. Макара («Кохання перед сном», «Шукаю себе»), які свої переклади презентували в пражській «Дуклі», та ін. Поетичний доробок Л. Фелдека в українському перетлумаченні містить і антологія «Веселка Татр» (Tatranská dúha, 1982). Л. Фелдек є також автором передмови до цього видання. Зауважимо, що окремі поезії Л. Фелдека мають по кілька варіантів мистецьких прочитань українською, до прикладу, нині вже хрестоматійні твори «Сонет про птаха чатака» (Д. Павличко – Д. Кремінь), «Шансон на честь неділі» (Р. Лубківський – Д. Кремінь).

Так, «Сонет про птаха чатака» відкриває ранню збірку Л. Фелдека «Jediný slaný domov» («Єдиний солоний дім», 1961), присвячену коханій дружині Ользі (1943 – 2025), творчій посестрі, що мужньо долала з поетом життєві перипетії та виклики долі. Поезія є заспівом до збірки, зразком канонічного сонета (абаб абаб ввг ггг), щоправда, автор уже звично оминає в тексті розділові знаки. Вигадлива назва дивного птаха – *vták čátak* – утворена за улюбленим принципом гри слів. Вона наповнена евфонічно й створює ефект загадковості. Воднораз, українською *чатак* може сприйматися як той, хто чатує, в нашому випадку – на щось чекає. Цей випадковий, але щасливий збіг звучання й значення (словацькою, зауважимо, *чатувати – číhat'*) дозволив українським перекладачам зберегти назву птаха без пояснень і коментарів, транслітерувачи її.

«В образі птаха чатака, – пише Т. Ліхтей, – бачимо самого поета. Чатак потерпає від спраги, чекає сезону дощів, чатує на небесну вологу, адже живиться тільки нею. В іншому разі – чатакові смерть. Сезон дощів як символ суспільно-політичних змін, однак, не приходить. Тож нічого доброго це птаху-чатаку-поету не віщує. Сонет, як і більшість віршів Л. Фелдека, є автобіографічним. У часи тоталітаризму батька поета з політичних мотивів було ув'язнено, а сам митець упродовж 1961 – 1973 років був безробітним і виживав тільки з власної творчості, переважно завдяки перекладацькій діяльності» [Ліхтей 2023б, с. 80].

Згаданий вірш Л. Фелдека прикрасив підготовлену Д. Павличком антологію «Світовий сонет» (1983), умістив його перекладач і в «Антології словацької поезії ХХ століття» (1997). Долучився до творчих змагань також Д. Кремінь, який запропонував українському читачеві свою візію «Сонета про птаха чатака» («Між Карпатами і Татрами», випуск 16, 2011).

Простежмо першотвір та переклади Д. Павличка та Д. Кременя.

*Na cestách Indiou som videl vtáka
čo v suchých dobách spáva nečinne
a s nežnou zlosťou doby dažďov čaká
Z nádoby neba vie piť jedine*

*Čátaka vtáka nepriláka mláka
hoci sa kúpe v nej tieň broskyne
Keď dažde nejdú v ňom je sila taká
že radšej múdрым smädом zahynie*

*Tá podobnosť Ach koho pripomína
Leviná hlava Čas sa nad ňou míňa
V jazmine spí a prekrásne má sny*

*A dažde nejdú Jeho dažde nejdú
Tá podobnosť Spí tichý sluha smädu
Úbohy čátek Básnik bez básni*

[Feldek 1984, s. 11].

Переклад Д. Павличка:

*Я в Індії такого бачив птаха,
що непорушно в час посухи спить,
у снах дощів чекає сіромаха,
бо воду тільки з неба вміє пить.*

*Чатаком зветься він. Небесна бляха
розпечена над ним палахкотить.
Але гидка йому баюри лаха,
посудина його одна блакить.*

*Як він у сні не вмере, то буревісні
вітри його розбудять і смага
з душі спаде, мов кайдани залізни.*

*Але дощі не йдуть. Горить снага.
І тихо спить спрагненності слуга.
Чатак убогий, то поет без пісні*

[Антологія 1997, с. 206].

Переклад Д. Кременя:

*Я в Індії побачив птаху сонну
що в суховій крильми не затріпоче
а в ніжній злості жде дощів сезону
бо тільки з блюдця неба пити хоче*

*На чатах птах і цвіль калюж бездонну
не п'є хай тінь там персика плюскоче
Нема дощу в геенну цю мусонну
візьми вже ти її навіки ноче*

*Ту схожість знов нагадає сьогодні
лінива голова Літа Господні
летять над нею Сонний часолет*

*І так життя над нею пролітає
Волає спрага та дощів немає
Нещасний чатак Без віршів поет*

[Словацька поезія 2011, с. 29].

Отже, в *v suchých dobách*, тобто в часи застою, чатак чекає дощів *s nežnou zlost'ou* (з ніжною злістю). Оксюморон, що характеризує чатака, яскраво виражений Д. Кременем, однак випадає з поля зору Д. Павличка. А між тим, він пояснює психологічний стан суб'єкта, який не в силах подолати реалії життя. Дощі символізують прихід змін, що мають дати спраглому поживу для творчості, допомогти подолати смерть. Адже чатак уміє пити виняткову з небесної посудини – *Z nádoby neba vie pit' jedine*, на чому, на відміну від Д. Кременя, дуже вдало акцентує Д. Павличко. Саме *umie piti*, а не *chce piti*. Він не є перебірливим, вередливим, просто така його природа: аби поетичне слово було правдиве і чисте як сльоза, чатак-митець мусить жити лише небесною вологою. Початок другого катрена *Čátaка vtáка nepriláка mláка* (Чатака птаха не спокушає вода з калюжі) наповнений евфонічно, однак не знайшов свого належного втілення в жодному з перекладів. Зникає з українських прочитань

і пояснення психотипу образу: чатак наділений немовірною силою волі, він радше загине, ніж наковтається бруду.

У першому терцеті Л. Фелдек прозраджує, про кого, власне, йдеться в тексті, хто ховається за образом чатака: *Tá podobnosť Ach koho pripomína*. Д. Павличко перший терцет творить, так би мовити, від себе. Тут немає й натяку на експресію оригіналу (Та подібність Ох кого ж нагадає...). А в Д. Кременя спостерігаємо констатацію факту, що розвиває ефект здивування і, як наслідок, здогадки, що йдеться про самого Л. Фелдека. В останньому терцеті жоден з перекладачів не відтворив увиразнювального, уточнювального повтору *A dažde nejdú Jeho dažde nejdú* та акцентаційної тавтологічної кінцівки *Úbohy čátek Básnik bez básni*:

Чатак убогий, то поет без пісні

(Д. Павличко),

Нещасний чатак Без віршів поет

(Д. Кремень).

Важко не погодитися зі С. Бобинцем, який в оглядовій статті «Літературне Закарпаття кінця ХХ-го – початку ХХІ століть у вимірі художнього перекладу» з приводу українських перетлумачень Фелдекового вірша зауважує: «...змістом усього сонета конотується екзистенційність повторюваності (...). Час набуває тут ознак іманентності, прихованої субстанції, що атрибує таїнство процесу – втолення спраги як потреби творчості, вібрує в звукописі *doby dažďov čaká*, в засніві антистрофи *Čátaка vtáка nepriláка mláка*, наче цокання годинника, ритмічною тональністю відчekanюючи свій плін» [Бобинець 2014а, с. 86]. На жаль, не все з сутнісних стилетворчих особливостей оригіналу вдалося втілити в перекладах. До вже сказаного додамо ігнорування анафори (*Tá podobnosť...*), внутрішній рим, алітерацій та асонансів (*V jazmine spí a prekrásne má sny; Úbohy čátek Básnik bez básni*), протиставлень (*v suchých dobách – doby dažďov; Keď dažde nejdú – A dažde nejdú*) й под.

Тішить, що Д. Кремень, виходячи з особливостей авторського письма, не вживає в тексті перекладу розділові знаки, які, на переконання Л. Фелдека, часом обмежують, обрамлюють творчий простір. Інакше підійшов до цього делікатного питання Д. Павличко. Так, С. Бобинець зауважує: «Шкода, звичайно, що психологічна й художня інтуїція, не скована тут розділовими знаками, прибрала собі у спробі Д. Павличка подобу рецептивно-інтерпретаційного коментування, хоч і присмного для читання, повного чарівливої оздобы, проте з реаліями, яких нема в оригіналі» [Бобинець 2014а, с. 86]. Йдеться про перший терцет сонета.

Воднораз, попри висловлені вище міркування, можемо констатувати, що обидва переклади передають дух оригіналу, виконані з уважністю до тексту першотвору та з бездонною повагою до поета-новатора Л. Фелдека. Усвідомлюючи складність процесу перекладу саме поетичного тексту, надто такого складного жанру, як сонет, вважаємо, що з поставленим завданням тлумачі справилися. Адже, як писав М. Рильський, перекладів без жертв не буває.

Про окреме видання творів Л. Фелдека в Україні мріяв Д. Кремень. «Під час розмови, яка велася в першій декаді травня 2019 року, – згадує Т. Ліхтей, – Дмитро Дмитрович зауважив, що конче мусимо повернутися до Л. Фелдека, бо саме творчість цього обдарованого словака є йому особливо близькою, що прийшов час і йому, Кременю, зробити посильний внесок в українську фелдекіану, що Л. Фелдек як ніхто інший з-поміж словацьких письменників заслуговує, аби книжково-вибране його віршів вийшло в Україні» [Ліхтей 2023а, с. 76]. Реалізації цього шляхетного задуму завадила раптова смерть українського поета 25 травня 2019 року.

Висновки. Отже, відомий словацький поет Л. Фелдек є місіонером в українсько-словацькому літературному діалозі. Особливо плідною є його творча діяльність у вимірі художнього перекладу. Митець перетлумачив доробок багатьох українських поетів – як класиків, так і сучасників, спричинився до популяризації української поезії у Словаччині. Твори самого Л. Фелдека в Україні перекладають із початку 60-х років минулого століття. Серед тлумачів – В. Симоненко, Д. Павличко, Р. Лубківський, Д. Кремень, В. Терен, україністи Словаччини. Аналіз зразків окремих перекладів засвідчив їхній високий художньо-естетичний рівень, глибоке проникнення в емпірію поетичного слова Любомира Фелдека.

Література

1. Антологія словацької поезії ХХ століття. Перекл., передм., комент. Д. Павличка. Київ: Основи, 1997. 254 с.
2. Бобинець С. Літературне Закарпаття кінця ХХ-го – початку ХХІ століть у вимірі художнього перекладу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кіровоград, 2014а. Вип. 126. С. 86–89.
3. Бобинець С. Сріберні передзвони між Тисою і Дунаєм. *Дзвін*. 2014б. № 4. С. 118–123.
4. Ліхтей Т. Від символістів до конкретистів: словацька поезія в мистецькому осмисленні Дмитра Кременя. *Небесне і земне: спогади, есе, оригінали*. Миколаїв, 2018а. С. 386–394.
5. Ліхтей Т. Дмитро Кремень на сторінках серії «Між Карпатами і Татрами». *Дукля*. 2023а. № 4. С. 74–80. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55663> (дата звернення 7.02.2026)
6. Ліхтей Т. Літературні взаємодії в поліетнічному просторі Закарпаття і Пряшівщини: інтерв'ю з науково-творчою елітою. Ужгород: Видавництво «РІК-У», 2025. 136 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/77434> (дата звернення 7.02.2026)
7. Ліхтей Т. Між культурами й епохами: словацька поезія у творчій інтерпретації Дмитра Кременя. *Studia Slavica*. 2018б. Вип. 18. С. 56–65.
8. Ліхтей Т. Поезія і поети Словаччини у мистецьких вимірах Дмитра Павличка. *Studia Slavica*. 2016. Вип. 16. С. 230–238.
9. Ліхтей Т. Словацька поезія ХІХ–ХХ ст. у літературному дискурсі Закарпаття. *Лінгвальний та екстралінгвальний аспекти комунікації в мультикультурному середовищі Закарпаття*: монографія. Ужгород: РІК-У, 2021. С. 135–156. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38777> (дата звернення 7.02.2026)
10. Ліхтей Т. Словацька поезія ХХ століття в перекладацькому дискурсі Дмитра Кременя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 1(51). С. 18 – 23. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67207> (дата звернення 7.02.2026)
11. Ліхтей Т. Словацькі сонети в перетлумаченні закарпатських митців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023б. Вип. 1(49). С. 76–82. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/54614> (дата звернення 7.02.2026)
12. Ліхтей Т. Слов'янська планида: Словацька поезія ХІХ–ХХ століть у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин: монографія. Ужгород: Ліра, 2010. 304 с.
13. Ліхтей Т. Україна та українці очима словацьких поетів. *Дукля*. 2023в. № 5. С. 62–63. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55453> (дата звернення 8.02.2026)
14. Словацька поезія. Антологія. Ред. Г. Кочур, Л. Первомайський, М. Рильський. Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1964. 416 с.
15. Словацька поезія в перекладі Дмитра Кременя. *Між Карпатами і Татрами*. 2011. Вип. 16. 48 с.
16. Яцканин І. Письменник, який не мовчить. *Дукля*. 2023. № 3. С. 88–92.
17. Feldek L. Jediný slaný domov. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984. 104 s.
18. Feldek L. Preklady. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1981. 464 s.
19. Juríčková V. Princíp obraznosti poézie Bohdana Ihora Antonyča v slovenskom preklade L. Feldeka. *Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry, histórie a kultúry*. Zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Prešov, 2003а. S. 211–219.
20. Juríčková V. Variabilita obraznosti poézie B. I. Antonyča v slovenskom preklade L. Feldeka. *Cestou vzájomnosti*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Slovensko-ukrajinské vzťahy a súvislosti. Banská Bystrica, 2003 б. S. 225–236.
21. Zambor J. Bohdan Ihor Antonyč. Očarený pohan. *Romboid*. 1977. № 5. S. 82–85.

References

1. Antolohiia slovatskoj poezii XX stolittia (1997) [Anthology of Slovak Poetry of the 20th Century]. Perekl., peredm., koment. D. Pavlychka. Kyiv: Osnovy. 254 s. [in.Ukrainian].

2. Bobynets S. (2014a). Literaturne Zakarpattia XX – pochatku XXI stolit u vymiri khudozhnoho perekladu [Literary Transcarpathia of the late 20th – early 21st centuries in the dimension of artistic translation]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. Kirovohrad. Vyp. 126. S. 86–89 [in Ukrainian].
3. Bobynets S. (2014b) Sriberni peredzvony mizh Tysoiu i Dunaiem [Silver bells between the Tisza and the Danube]. *Dzvin*. № 4. S. 118–123 [in Ukrainian].
4. Likhtei T. (2018a) Vid symbolistiv do konkretystiv: slovatska poeziiia v mystetskomu osmyslenni Dmytra Kreminia [From symbolists to concretists: Slovak poetry in the artistic understanding of Dmytro Kremin]. *Nebesne i zemne: spohady, ese, oryhinaly*. Mykolaiv. S. 386–394 [in Ukrainian].
5. Likhtei T. (2023a) Dmytro Kremin na storinkakh serii «Mizh Karpatamy i Tatramy» [Dmytro Kremin on the pages of the series “Between the Carpathians and the Tatras”]. *Duklia*. № 4. S. 74–80 [in Ukrainian]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55663> (data zvernennia 7.02.2026)
6. Likhtei T. (2025) Literaturni vzaiemodii v polietnichnomu prostori Zakarpattia i Priashivshchyny: interv’iu z naukovo-tvorchoiu elitoiu [Literary interactions in the multiethnic space of Transcarpathia and Prešov region: interviews with the scientific and creative elite]. Uzhhorod: Vydavnytstvo «RIK-U». 136 s. [in Ukrainian]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/77434> (data zvernennia 7.02.2026)
7. Likhtei T. (2018b) Mizh kulturamy y epokhamy: slovatska poeziiia u tvorchii interpretatsii Dmytra Kreminia [Between cultures and epochs: Slovak poetry in the creative interpretation of Dmytro Kremin]. *Studia Slovakistica*. Vyp. 18. S. 56–65 [in Ukrainian].
8. Likhtei T. (2016) Poeziiia i poety Slovachchyny u mystetskykh vymirakh Dmytra Pavlychka [Poetry and poets of Slovakia in the artistic dimensions of Dmytro Pavlychko]. *Studia Slovakistica*. Vyp. 16. S. 230–238 [in Ukrainian].
9. Likhtei T. (2021) Slovatska poeziiia XIX – XX st. u literaturnomu dyskursi Zakarpattia [Slovak poetry of the 19th–20th centuries. in the literary discourse of Transcarpathia]. *Linhvalnyi ta ekstralinhvalnyi aspekty komunikatsii v multykulturnomu seredovyshchi Zakarpattia*: monohrafiia. Uzhhorod: RIK–U. S. 135–156 [in Ukrainian]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38777> (data zvernennia 7.02.2026)
10. Likhtei T. (2024) Slovatska poeziiia XX stolittia v perekladatskomu dyskursi Dmytra Kreminia [Slovak poetry of the 20th century in the translation discourse of Dmytro Kremin]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Vyp. 1(51). S.18 – 23. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67207> (data zvernennia 7.02.2026)
11. Likhtei T. (2023b) Slovatski sonety v peretlumachenni zakarpatskykh myttsiv [Slovak sonnets reinterpreted by Transcarpathian artists]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Vyp. 1(49). S. 76–82 [in Ukrainian]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/54614> (data zvernennia 7.02.2026)
12. Likhtei T. (2010) Slovianska planida: Slovatska poeziiia XIX – XX stolit u dyskursi ukrainsko-slovatskykh literaturnykh vzaiemyn [Slavic planida: Slovak poetry of the 19th–20th centuries in the discourse of Ukrainian-Slovak literary relations]: monohrafiia. Uzhhorod: Lira. 304 s. [in Ukrainian].
13. Likhtei T. (2023v) Ukraina ta ukraintsi ochyma slovatskykh poetiv [Ukraine and Ukrainians through the eyes of Slovak poets]. *Duklia*. № 5. S. 62–63. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55453> (data zvernennia 8.02.2026) [in Ukrainian].
14. Slovatska poeziiia. Antolohiia (1964) [Slovak Poetry. Anthology]. Red. H. Kochur, L. Pervomaiskyi, M. Rylskyi. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury. 416 s. [in Ukrainian].
15. Slovatska poeziiia v perekladi Dmytra Kreminia (2011) [Slovak poetry translated by Dmytro Kremin]. *Mizh Karpatamy i Tatramy*. Vyp. 16. 48 s. [in Ukrainian].
16. Yatskanyn I. (2023) Pysmennyk, yakyi ne movchyt [A writer who is not silent]. *Duklia*. 2023. № 3. S. 88–92 [in Ukrainian].
17. Feldek L. (1984) Jediný slaný domov [The only salty home]. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 104 s. [in Slovak].
18. Feldek L. (1981) Preklady [Translations]. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 464 s. [in Slovak].
19. Juríčková V. (2003a) Princíp obraznosti poézie Bohdana Ihora Antonyča v slovenskom preklade L. Feldeka [The principle of imagery in the poetry of Bohdan Ihor Antonych in the Slovak translation by L. Feldek]. *Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry, histórie a kultúry*. Zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Prešov. S. 211–219 [in Slovak].
20. Juríčková V. (2003b) Variabilita obraznosti poézie B.I. Antonyča v slovenskom preklade L. Feldeka [Variability of imagery in the poetry of B.I. Antonych in the Slovak translation by L. Feldek]. *Cestou vzájomnosti*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Slovensko-ukrajinské vzťahy a súvislosti. Banská Bystrica. S. 225–236 [in Slovak].
21. Zambor J. (1977) Bohdan Ihor Antonyč. Očarený pohan [Bohdan Ihor Antonych. The Enchanted Pagan]. *Romboid*. № 5. S. 82–85 [in Slovak].

WORKS OF LUBOMYR FELDEK IN THE DIMENSION OF LITERARY TRANSLATION

Abstract. The article traces the creative work of Lubomyr Feldek (born 1936), a famous Slovak poet, translator and essayist, who has been filling his bright page in the annals of the Ukrainian-Slovak literary relations for more than half a century. Lubomyr Feldek’s activity is especially fruitful in the dimension of literary translation. His reinterpretations of Ukrainian

poetry occupy a significant niche here. L. Feldek translated, in particular, the following works of Ukrainian literature («The Stonemasons» by I. Franko and others), poems by B.-I. Antonych («The Enchanted Pagan», 1976), V. Korych («The Mirror», 1980), selected poems by B. Oliynyk («The Spell of Fire», 1982), contributed to the appearance of the Slovak-language anthology of works by Ukrainian poets of the sixties «With Clean Hands» (1982), presented Slovak readers with a collection of translations «Go, Wind, to Ukraine» (2022). He also wrote a unique book of essays «From Language to Language» (1977), in which he shared the secrets of translation skills, illustrating what he said with examples from his own creative work.

As an outstanding figure of the Slovak culture, a gifted poet, L. Feldek has always been in the sphere of attention of domestic translators. His poems have been translated into Ukrainian by such famous artists as V. Symonenko («Strangers», «Monograms», «Porridge»), D. Pavlychko (selection in the «Anthology of Slovak Poetry of the 20th Century», 1997), D. Kremin (selection in the 16-th issue of the series «Between the Carpathians and the Tatras», 2011), R. Lubkivskyi (in a number of his own editions of translations), Slovak Ukrainianists P. Murashko («Photographer»), M. Drobniak («At Home»...), S. Hostyniak («Death of an Ordinary Man»...), S. Makara («Looking for Myself»...) and others. L. Feldek's poetry in Ukrainian reinterpretation is also included in the anthology «Rainbow of the Tatras» (1982). It is interesting that some poems by L. Feldek have several reinterpretations in Ukrainian, for example, «Sonnet about the Chatak Bird» (D. Pavlychko – D. Kremin), «Chanson in Honor of Sunday» (R. Lubkivskyi – D. Kremin). This rich material has long been in need of systematization and is waiting for a thoughtful, caring interpreter-comparatist.

The article emphasizes the mission of Lubomyr Feldek in the Ukrainian-Slovak literary dialogue, in particular in the field of literary translation, analyzes the artist's significant works in Ukrainian reinterpretations, and concludes that L. Feldek's creative heritage deserves a separate book edition in Ukraine.

Keywords: Lubomyr Feldek, Slovak literature, poetry, literary translation, intercultural communication, literary interactions, comparative studies, Ukrainian-Slovak literary relations.

© Ліхтей Т., 2026 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.01.2026
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.02.2026
Дата публікації: 29.03.2026

Тетяна Ліхтей – кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>

Tetiana Likhtei – Candidate of Philology, Associate Professor of the Slovak Philology Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>